

Ledinukų bateliai

J O A N N E H A R R I S

Iš anglų kalbos vertė
Eglė Bielskytė

Sofoklis

VILNIUS, 2022

Skiriu A. F. H.

PIRMA DALIS

Mirtis

Trečiadienis, spalio 31-oji
*Día de los Muertos**

MAŽAI KAM ŽINOMA, KAD PER METUS APIE DVIDEŠIMT milijonų laiškų pristatoma mirusiesiems. Žmonės – tos gedinčios našlės ir būsimi paveldėtojai – pamiršta perspėti paštą, taigi lieka nenutrauktos žurnalų prenumeratos; nepranešta tolimiems draugams; nesumokėtos baudos bibliotekoms. Dvidešimt milijonų aplinkraščių, bankų pranešimų, kredito kortelių, meilės laiškų, reklaminio šlamšto, sveikinimų, paskalų ir sąskaitų kas dieną numetama ant kilimėlio arba parketo grindų, nerūpestingai įbrukama pro durų plyšius, sukįsama į pašto dėžutes, sugrūstas laiptinėse, paliekama ant slenksčių arba laiptų, – niekam nereikalingi jie taip niekada ir nepasiekia adresatų. Mirusiesiems tai nesvarbu. Įdomiausia, kad nesvarbu ir gyviesiems. Šie užsiėmę smulkiais savo rūpesčiais ir nė neįtaria, jog visai šalia vyksta tikras stebuklas. Mirusieji grįžta į gyvenimą.

Prikelti mirusįjį ne taip ir sunku. Pora sąskaitų, vardas, pašto adresas; visa tai lengvai galima rasti senuose šiukšlių maišuose, jie praplėšti (tikriausiai lapių) ir palikti ant laiptų it dovanėlė. Iš nebereikalingo pašto galima sužinoti daug: vardus, banko duomenis, slaptažodžius, elektroninio pašto adresus, apsaugos kodus. Teisingai suderinus žmogaus asme-

* Mirusiųjų diena (*isp.*); Vėlinių atitikmuo Meksikoje ir meksikiečių išėivijoje, švenčiamas pagal specifinius papročius (čia ir toliau – *vert. past.*).

ninius duomenis, galima atsidaryti banko sąskaitą, išsinuomoti automobilį, netgi kreiptis su prašymu gauti naują pasą. Mirusiesiems viso to nebereikia. Kaip jau sakiau, – dovana, kuri tik ir laukia, kol kas nors ją pasiims.

Kartais Lemtis prisistato asmeniškai, tad apsimoka visada būti budriam. *Carpe diem*, ir velniop visus. Štai kodėl aš visada skaitau nekrologus, o žmogaus tapatybę retsykais įsigudrinu pasiglemžti dar prieš surengiant laidotuves. Kaip tik dėl to išvydusi užrašą, o po juo pašto dėžutėje pluoštelį laiškų, dėkingai, su šypsena priėmiau dovaną.

Žinoma, ta pašto dėžutė ne mano. Pašto tarnyba čia veikia geriau nei kur kitur, laiškai retai kada pasiklysta. Viena priežastis, kodėl mielai renkuosi Paryžių: paštas, be to, maistas, vynas, teatrai, parduotuvės ir beveik neišsemiamos galimybės. Bet Paryžiaus kainos neįtikėtinos, dar papildomos išlaidos, ir apskritai man jau kurį laiką knietėjo vėl sukurti naują save. Beveik du mėnesius gyvenau ramiai ir saugiai, mokytojauvau II-osios apygardos licėjuje, bet neseniai ten atsirado problemų, tad galiausiai nutariau tyliai pasitraukti (išsinešiau dvidešimt penkis tūkstančius eurų iš skyriaus fondo, kuriuos pervesiu į sąskaitą, atidarytą buvusios kolegės vardu, ir per dvi savaites apdairiai pasiimsiu) ir ėmiau dairytis išsinuomoti buto.

Iš pradžių ieškojau Kairiajame krante. Butai čia ne mano kišenei, bet mergaitė agentūroje to nežinojo. Taigi kalbėdama su anglišku akcentu pasivadinau Ema Vindzor, nerūpestingai paspaudžiau po pažastimi „Mulberry“ rankinę ir, aplink šilkinėmis kojinėmis aptemptas blauzdas maloniai šiugždant „Prada“, galėjau puikiai praleisti rytą apžiūrinėdama siūlomus namus.

Paprašiau rodyti tik tuščius butus. Kairiajame krante tokių buvo keli: didelių kambarių apartamentai su langais į upę; prabangūs butai su sodais ant stogų; mansardos parketo grindimis.

Šiek tiek skaudama širdimi visų atsisakiau, bet neištverusi pasirinkau kelis naudingus niekučius. Žurnalą, dar supakuotą, su užrašytu gavėjo kliento numeriu; kelis aplinkraščius; o vienuose namuose aptikau tikrą aukso gabalą – banko kortelę, išduotą Ameli Dovil vardu, tereikėjo paskambinti ir ją registruoti.

Palikau merginai savo mobiliojo telefono numerį. Telefonas priklauso Noelei Marselen, kurios vardą pasisavinau prieš kelis mėnesius. Sąskaitos vis dar galioja, nors vargšė moteriškė mirė pernai, sulaukusi devyniasdešimt ketverių – jeigu kas nors bandys susekti telefonų skambučius, bus nelengva mane rasti. Internetas taip pat registruotas jos vardu, ir kol kas už viską sumokėta. Noelė pernelyg naudinga, kad jos atsisakyčiau. Tik jos tapatybė man visai netinka. Pirmiausia nesinori būti devyniasdešimt ketverių. Be to, atsibodo nuolat gauti reklaminių lankstinukų apie liftus namuose.

Paskutinė mano vieša asmenybė buvo Fransuaza Liaveri, anglų kalbos mokytoja II-osios apygardos Ruso licėjuje. Trisdešimt dvejų, gimusi Nante, ištekėjo už Raulio Liaveri ir tais pačiais metais liko našle, nes vyras žuvo autoavarijoje vedybų sukakties išvakarėse – man tai pasirodė labai romantiška smulkmena, paaiškinanti tą vos juntamą liūdesio šešėlį jos veide. Griežta vegetarė, gana drovi, darbšti, bet ne itin gabi, kad būtų pavojinga. Apskritai miela mergina – tai tik įrodo, kad niekada negalima žmogaus vertinti pagal išvaizdą.

Deja, šiandien aš jau kitas žmogus. Dvidešimt penki tūkstančiai eurų – nemenka suma, o pavojus, kad kas nors ims įtarti tiesą, gresia nuolat. Dažniausiai žmonės nieko nenujaučia – daugelis nepastebėtų net panosėje daromo nusikaltimo – bet aš niekada nesiryžau šitaip rizikuoti, spėjau įsitikinti, kad saugiau yra nesėdėti vienoje vietoje.

Keliauju su menku bagažu – apdaužytas odinis lagaminas ir „Sony“ nešiojamasis kompiuteris, kuriame sukaupti duomenys

apie daugiau nei šimtą galimų asmenybių, taigi man nereikia nė pusdienio, kad susikraučiau daiktus, viską sutvarkyčiau, panaikindamas pėdsakus.

Taip dingo Fransuaza. Sudeginau jos dokumentus, korespondenciją, banko duomenis, užrašus. Uždariau visas sąskaitas jos vardu. Knygas, drabužius, baldus ir visa kita atidaviau *Croix Rouge**. Neverta apaugti kerpėmis.

Tada reikėjo atrasti naują save. Užsiregistravau pigiame viešbutyje, sumokėjusi Ameli kredito kortele, nusivilkau „Emos“ drabužius ir patraukiau apsipirkti.

Fransuaza nebuvo elegantiška: patogūs kulniukai ir tvarkingi šinjonai. O mano naujasis „aš“ mėgsta visai kitokį stilių. Jos pavardė Zozi de l'Alba – lyg ir užsienietė, nors būtų sunku pasakyti, iš kur kilusi. Kiek Fransuaza buvo blanki, tiek šita ryški – plaukus puošia pigiais blizgučiais, mėgsta ryškias spalvas, lengvabūdišką stilių, labdaros mugės ir prabangias parduotuves, jos net mirusios nepamatytum su praktiškais, patogiais bateliais.

Pasikeitimą rengiau labai kruopščiai. Į parduotuvę įžengiau kaip Fransuaza Liaveri – pilkas nertas kostiumėlis ir dirbtinių perlų vėrinys. Po dešimties minučių išėjau visai kitas žmogus.

Liko nuspręsti, kur patraukti. Apie Kairijį krantą, tokį viliojantį, negali būti nė kalbos, nors ir tikiuosi išpešti dar vieną kitą tūkstantėlį iš Ameli Dovil, prieš jos atsikratydama. Žinoma, turiu ir kitų šaltinių, jau nekalbu apie patį naujausią – madam Bošam, buvusi mano darbovietės sekretorė, atsakinga už mokyklos finansus.

Atsidaryti kredito sąskaitą labai paprasta. Gali užtekti poros sąskaitų už komunalines paslaugas ar net seno vairuotojo pažymėjimo. O populiarėjant prekybai internetu, galimybės plečiasi tiesiog kasdien.

* Raudonajam kryžiui (*franc.*).

Deja, mano poreikiai auga daug daug greičiau negu pajamų šaltinis. Monotonija kelia baimę. Man reikia daugiau. Erdvės mano gebėjimams, nuotykių, iššūkių, pasikeitimų.

Gyvenimo.

Tai man ir pasiūlė Lemtis šį vėjuotą vėlyvo spalio rytą Monmarte, tarsi netyčia, kai žvilgtelėjusi į parduotuvės vitriną išvydau prie durų prismeigtą nedidelį dailų užrašą:

Fermé pour cause de décès.*

Senokai nebuvau čia užsukusi. Jau spėjau pamiršti, kaip ši vieta man patinka. Sakoma, Monmartras – paskutinis kaimas Paryžiuje, ši jo dalis ant kalvos šiek tiek primena Prancūzijos kaimo parodiją: tos kavinukės ir mažutės *crêperies*** , tie rausvai ar šviesiai žaliai dažyti namai, netikros langinės ir pelargonijos ant kiekvienos palangės – viskas pabrėžtinai vaizdinga, dirbtinio žavesio pilna miniatiūrinė filmavimo aikštelė, vos pridengianti akmeninę kalvos širdį.

Ko gero, dėl to man jis taip patinka. Ideali vieta Zozi de l'Albai. O atsidūriau čia beveik atsitiktinai, užsukau į skverą už Švenčiausiosios Širdies bažnyčios, „Le P'tit Pinson“ užteigėlėje nusipirkau raguolį su kava ir atsisėdau prie staliuko gatvėje.

Ant kampo aukštai prikaltoje mėlynos skardos lentelėje buvo užrašytas skvero pavadinimas „Fo Monejero aikštė“. Ankštas nedidelis keturkampis – tarsi tvarkingai paklota lova. Kavinė, blyninė, kelios krautuvėlės. Daugiau nieko. Nė medelio, kad sušvelnintų tuos kampus. Netrukus mano akį kažin kodėl patraukė krautuvėlė – kokia nors pretenzinga cukrainė, pamaniau sau, nors iškaba virš durų buvo tuščia. Užulaida

* Uždaryta dėl mirties (*pranc.*).

** Blyninės (*pranc.*).

pusiau užtraukta, bet iš ten, kur sėdėjau, galėjau įžiūrėti lan-
ge vitriną ir ryškiai mėlynas duris, tarsi dangaus plokštę. Per
skverą atsklido vos girdimas trūkinėjantis garsas – virš durų
kabėjo kekė vėjo varpelių, jie švelniai tilindžiavo, tarsi skleis-
dami paslaptinius signalus.

Kodėl ji patraukė mano dėmesį? Negalėčiau pasakyti.
Į Monmartro kalvą kylančių gatvelių labirinte daugybė tokių
krautuvėlių, besigūžiančių ties kampais ant grindinio tarsi
suvargę atgailautojai. Siaurų fasadų, kreivos šleivos, bet vertę
pakelia gatvė – nuoma milžiniška ir taip ilgai gyvuoja tiktai
dėl turistų kvailumo.

Butai virš jų ne ką geresni. Kambarių nedaug, jie maži ir
nepatogūs; čia labai triukšminga, kai apačioj, mieste, užver-
da naktinis gyvenimas; čia šalta žiemą, o vasarą vos galima
tverti, nes saulė spigina tiesiai į storą mūrą, šiferį ir vienintelį
langą stoge, mažiau nei aštuonių colių platumo, pro jį vidun
veržiasi tik slopus karštis.

Ir vis dėlto *kažin kas* atkreipė mano žvilgsnį. Galbūt laiškai,
žaismingai kyščiojantys liežuvius iš metalinių pašto dė-
žutės nasrų. Galbūt vos juntamas muskatų riešutų ir vanilės
kvapas (ar tik drėgmės?), besiskverbiantis pro dangaus mėly-
numo duris. Galbūt vėjas, žaidžiantis mano sijono padurkais,
erzinantis varpelius virš durų. O galbūt raštelis – tvarkingas,
rašytas ranka – ta numanoma, viliojanti galimybė.

Uždaryta dėl artimo žmogaus netekties.

Jau buvau išgėrusi kavą ir suvalgiusi raguolį. Susimokėjau ir
pakilusi nuėjau žvilgtelėti iš arčiau. Tai buvo šokolado krau-
tuvėlė; mažytė vitrina prikrauta dėžučių ir skardinėlių, už jų
prietemoje galėjau įžiūrėti padėklus ir saldainių piramides,
uždengtas ovaliais stikliniais gaubtais, lyg praėjusio amžiaus
vestuvinės puokštės.

Už nugaros, „Le P'tit Pinson“ bare, du pagyvenę vyriškiai
valgė virtus kiaušinius, užsikąsdami ilgomis sviestu užteptomis

riekėmis duonos, o prijuostę pasirišęs šeimininkas garsiai pasakojo apie kažin ką, vardu Popolis, kuris buvo likęs jam skolingas.

Šiaip skveras buvo beveik tuščias, tik moteriškė šlavė šaligatvį ir pora menininkų su molbertais po pažastim traukė į Tertrė aikštę.

Vienas jų, jaunas vyriškis, pagavo mano žvilgsnį.

– Ei! *Tai jūs!*

Gatvės dailininko medžioklės šūksnis. Gerai žinomas triukas – pati tokia buvau – pažįstu tą džiugios nuostabos kupiną žvilgsnį, reiškiantį, jog pagaliau rado savo mūžą; jog ieškojo jos ilgus metus; todėl kad ir kokios beprotiškos sumos užsprašys už galutinį rezultatą, be jokios abejonės, tai neatspindės jo *oeuvre** tobulybės.

– Ne, ne aš, – sausiai atkirtau. – Susiraskit ir įamžinkit ką nors kitą.

Jis gūžtelėjo pečiais, nusiviepe ir nugūrinio paskui savo draugą. Prie šokoladinės likau viena.

Pažvelgiau į laiškus, akiplėšiškai kyšančius iš pašto dėžutės. Būtinybės taip rizikuoti nebuvo. Bet ši maža krautuvėlė traukė mane tarsi blizgutis, žybtelėjęs tarp grindinio akmenų, – gali būti bet kas: moneta, žiedas ar tik skiautėlė spindulį pagavusios folijos. Be to, oras sklidinas žadančio šnabždesio, buvo Helovinas, *Día de los Muertos*, man ši diena visada neša sėkmę, pabaigų ir pradžių, pražūtingų vėjų ir apgaulingų malonių diena, ir ugnies, įsiplieskiančios naktyje. Paslapčių metas; stebuklą – ir, žinoma, mirusiųjų.

Dar kartą greitosiomis apsižvalgiau aplink. Niekas nežiūrėjo. Buvau tikra, niekas nematė, kaip staigiu judesiu įsikišau laiškus kišenėn.

Rudeninis vėjas pūtė galingais šuorais, šokdindamas skvero dulkes. Užuočiau dūmus – ne Paryžiaus dūmus, bet kvapą

* Kūrinio (*pranc.*).

savo vaikystės, kurią retai prisimenu – smilkalų, raudonųjų jostrų ir nukritusių lapų kvapą. Ant Monmartro kalvos nėra medžių. Grynas akmuo, lyg vestuvinio pyrago glajus, šiaip ne taip maskuojantis skonio trūkumą. Bet dangus buvo neramus, kiaušinio lukšto spalvos, išmargintas įmantraus lėktuvų pėdsakų rašto – tarsi mistinių ženklų mėlynėje.

Tarp jų įžiūrėjau Kukurūzo burbuolę, Baudžiančiojo ženklą – siūlymas, dovana.

Nusišypsojau. Negi tai sutapimas?

Mirtis ir dovana – abi vieną dieną?

*

Kartą, kai buvau dar visai maža, mama nusivežė mane į Meksiką pasižiūrėti actekų griuvėsių ir paminėti Mirusiųjų dienos. Man patiko jaudinanti atmosfera: gėlės, *pan de muerto* ir dainos, ir cukrinės kaukolės. Bet labiausiai sužavėjo *pinjata***, išpaisyta žvėries figūra iš papjė mašė, iškabinama prasidėjus fejerverkams, pilna saldumynų, monetų ir mažų suvyniotų dovanėlių.

Žaidimo tikslas – pakabinti pinjatą virš durų ir svaidyti į ją pagalius, akmenis, kol ši sutrūks ir iš vidaus pasipils dovanos.

Mirtis ir dovana – viskas kartu.

Tai negalėjo būti sutapimas. Ši diena, ši krautuvėlė, šis ženklas danguje – tarsi pati Miktekačiuhatlė būtų juos mano kelyje išdėliojusi. Man vienai skirta pinjata...

Pasisukau šypsodamasi ir pamačiau, jog esu stebima. Už kelių žingsnių tylutėliai stovėjo vaikas; mergaitė, kokių vienuolikos ar dvylikos metų, ryškiai raudonu paltu, šiek tiek aptrintais rudais mokykliniais batais ir įspūdingais juodais plaukais, tarsi bizantinės ikonos. Žvelgė į mane be jokios išraiškos, galvą šiek tiek pakreipusi į šoną.

* Mirusiųjų duona (*isp.*).

** Pinjata (*isp.*); tuščiaviduris žaislas, pilnas saldumynų, kuri pakabintą reikia numušti lazda; jam sutrūkus, pažyra saldumynai.

Akimirką išsigandau, ar nebus mačiusi, kaip ištraukiau laiškus. Negali žinoti, kiek laiko ji tenai stovi. Apdovanojau ją pačia žaviausia šypsena, o laiškų pluoštelį įsigrūdau giliau į palto kišenę.

– Sveika, – pakalbinau. – Kuo tu vardu?

– Anė, – atsiliepė mergaitė, bet į šypseną neatsakė.

Jos akys buvo neįprastos žydrai žalsvai pilkos spalvos, lūpos tokios raudonos, kad atrodė dažytos. Ryškios šaltoje rytmečio šviesoje. Žiūrint akys, regis, ėmė dar labiau šviesėti, įgaudamos rudeninio dangaus atspalvį.

– Tu ne čionykštė, Ane, ar ne?

Ji nutylėjo; turbūt suglumo nesuprasdama, iš kur sužinojau. Paryžiaus vaikai su nepažįstamaisiais nesikalba, įtarumas tvirtai įdiegtas jų sąmonėje. Ši mergaitė buvo kitokia – galbūt nepatikli, bet ne priešiška – ir juo labiau neatsispirianti kerams.

– Iš kur žinote? – galiausiai paklausė.

Pirmas taškas. Šyptelėjau.

– Spėju iš tavo kalbos. Iš kur? Iš pietų?

– Ne visai, – atsiliepė. Dabar šypsojosi.

Kalbėdamas su vaiku gali labai daug ką sužinoti. Vardus, profesijas, smulkmenas, kurios įsikūnijimui suteikia neįkainojamą autentiškumo pojūtį. Daugelis slapyvardžių internete – vaikų, sutuoktinių ar net augintinių vardai.

– Ar neturėtum būti pamokose, Ane?

– Šiandien ne. Atostogos. Be to... – Ji žvilgtelėjo į duris ir į tą ranka rašytą skelbimą.

– Uždaryta dėl artimo žmogaus netekties, – perskaičiau.

Ji linktelėjo.

– Kas mirė? – Tas ryškiai raudonas paltas tikrai neatrodė gedulingas ir veide nemačiau jokių numanomos širdgėlos ženklų.

Kurį laiką Anė tylėjo, bet pastebėjau, kaip žybtelėjo jos melsvai pilkos akys, dabar ji žvelgė kiek niekinamai, tarsi

svarstyty, ar mano klausimas netaktiškas, ar iš nuoširdžios užuojautos.

Leidau jai spoksooti. Esu įpratusi būti stebima. Kartais šitaip nutinka net Paryžiuje, kur tikrai netrūksta gražių moterų. Sakau „gražių“ – bet tai tik iliuzija, patys elementariausi kerai, vargu ar tai išvis galima vadinti magija. Galvos pakreipimas, ypatinga eiseną, tinkamai pasirinkti drabužiai – bet kuri gali tai padaryti.

Na, *beveik* bet kuri.

Nusišypsojau mergaitei spindulingiausia šypsena, malonia, pasitikinčia ir šiek tiek liūdna, – akimirkai virtau susitaršiusia vyresniąja seserimi, kurios ji niekada neturėjo, žavia maištininke su „Gauloise“ cigarete rankoje, mėgstančia aptemptus sijonus ir neonines spalvas, kurios nepraktiškus batelius, žinau, jai labai norėtųsi apsiauti.

– Nenori man pasakyti? – paklausiau.

Ji dar kurį laiką žiūrėjo į mane. Vyresnėlė, tai aiškiai matyti; pavargusi, be galo pavargusi nuo būtinybės būti gera ir pavojingai arti maištingojo amžiaus. Jos spalvos neįprastai aiškios; lengvai įžvelgiau užsispyrimą, šiek tiek liudėsio, šešėlį pykčio ir kažin kokią ryškią giją, kurią ne visai galėjau identifikuoti.

– Nagi, Ane. Pasakyk man. Kas mirė?

– Mano mama, – pratarė. – Viana Rošė.